

ศิลปะเมโสโปเตเมีย (Mesopotamia Art)

เมโสโปเตเมียเป็นชื่อดินแดนที่ราบลุ่มขนาดใหญ่ริมแม่น้ำ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร และแร่ธาตุต่างๆ จึงเป็นที่ตั้งของชนเผ่าต่างๆ หลายชนเผ่า ชนเผ่าเหล่านี้มีความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน เช่น การนับถือบูชาเทพเจ้าประจำสถานที่ต่างๆ เช่น เทพเจ้าแห่งพายุ เทพเจ้าแห่งท้องฟ้า เนื่องจากเชื่อว่า สิ่งทั้งหลายในธรรมชาติล้วนเป็นไปตามความพอใจของเทพเจ้าผู้เข้าถึงจักรวาลแห่งเทพเจ้าได้ก็คือ นักบวชหรือพระ ดังนั้น พระจึงมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ และเปรียบเสมือนตัวแทนของเทพเจ้า วัดจึงกลายเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้าเป็นที่ประกอบพิธีกรรม เป็นศูนย์กลางของการปกครอง และเป็นแหล่งผลิตงานศิลปะที่มีคุณค่ายิ่ง จึงนับว่าการสร้างสรรค์ศิลปะสมัยนี้มีแรงผลักดันมาจากความเชื่อในศาสนาและการเอาใจเทพเจ้า งานศิลปะที่สำคัญส่วนใหญ่เป็นผลงานของเผ่าซูเมอร์ (Sumer) และบาบิโลเนีย (Babylonia) เผ่าแอสซีเรีย (Assyria) และเผ่าเปอร์เซีย (Persia)

ศิลปะซูเมอร์และบาบิโลเนีย (Sumer and Babylonia) สถาปัตยกรรม โดยเฉพาะวิหารวัด จะเป็นชั้นๆ ลดหลั่นกันจากระดับพื้นดิน ซึ่งเป็นพื้นฐานใหญ่กว้าง มาสู่วิหารขนาดเล็กบนยอด คูรวมๆ คล้ายกับปิระมิดตัดยอด วิหารบนยอดจัดเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้า เรียกว่า ซิกกูรัต (Ziggurat) เช่น ซิกกูรัตที่เมืองอูร์ (Ziggurat of Ur) แต่มีลักษณะพิเศษเพิ่มขึ้น คือ มีบันไดขึ้น 3 ทาง จากพื้นดินคือ ด้านหน้า ด้านซ้ายและขวา ต่างทอดยาวมุ่งตรงมายังวิหารชั้นฐานและวิหารก่อด้วยอิฐ นับว่าเป็นนครรัฐแรกที่ใช้อิฐเป็นวัสดุการก่อสร้าง ใช้อิฐก่อฐานและตกแต่งด้วยกระเบื้อง สถาปัตยกรรมอีกชิ้นหนึ่งก็คือ ประตูอิซตาร์ (Ishtar Gate) ซึ่งจำลองจากประตูด้านหนึ่งของพระราชวังบาบิโลน มีลักษณะเป็นประตูที่มีปลายบนโค้งมนสอดเข้าหากัน ซึ่งถือเป็นขั้นพัฒนาการการก่อประตูโค้งระดับหนึ่ง รูปแบบนี้ได้ส่งผลให้คนในสมัยต่อมาไปสร้างใหม่จนกระทั่งประสบผลสำเร็จ และมีความสวยงามอย่างยิ่ง ประติมากรรมส่วนใหญ่ เป็นรูปพระหรือนักบวชแกะสลักด้วยหิน มีลักษณะลำตัวส่วนบนและใบหน้าตั้งตรง ตามองตรงไปด้านหน้า ดวงตาใหญ่กว่าปกติ แสดงถึงการเห็นจักรวาลของพระเจ้า มือทั้ง 2 ข้าง ยกขึ้นมาระดับอก แสดงถึงความมั่นคง ศรัทธาต่อพระเจ้า

ศิลปะแอสซีเรีย (Assyria) ชาวแอสซีเรียมีความสามารถอย่างยิ่งในการสู้รบและการล่าสัตว์ ผลงานศิลปะที่ออกมา มักแสดงถึงความโหดร้าย ความบ้าบิ่นในสงคราม หรือการทารุณสัตว์ เช่น ประติมากรรม แกะสลักนูนต่ำรูปสิงโต ถูกธนูกำลังใกล้ตาย (dying Lioness) เป็นภาพที่แสดงถึงความเจ็บปวดทรมานของสัตว์ให้ความรู้สึกน่าเวทนาเป็นอย่างยิ่ง ภาพนี้ออกจากจะแสดงความยอดเยี่ยมในด้านความรู้สึกแล้ว ยังให้เห็นถึงความเป็นคนช่างสังเกตของชาวแอสซีเรียที่รู้จักสังเกตแม้กระทั่งพฤติกรรมหรือลีลาท่าทางของสัตว์ที่ตนสังหาร ประติมากรรมอีกชิ้นหนึ่ง ได้แก่ ภาพวัว 5 ขา มีปีกหน้าเป็นคน ยืนคล้ายยามรักษาการณ์อยู่มุมประตูวัง และทำหน้าที่แบกน้ำหนัก เพดานโค้งของประตูซึ่งก่อด้วยอิฐอีกด้วย (Christensen, 1961 : 55) แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า เหตุใดจึงทำขาวัวให้ขา 5 ขา เรื่องนี้สันนิษฐานว่า ศิลปินพยายามแก้ปัญหาในการมองเห็น โดยให้เห็นว่าผู้ดูจะอยู่ในตำแหน่งใดก็ตาม ด้านข้างหรือด้านหน้า ก็สามารถมองเห็นภาพที่สมบูรณ์ที่สุด

ศิลปะเปอร์เซีย (Persia) ชาวเปอร์เซียได้นำเอารูปแบบศิลปะของชาติต่างๆ มาไว้จำนวนมาก มาผสมจนลงตัวและสวยงามกว่าเดิม สถาปัตยกรรมที่สำคัญได้แก่ พระราชวังเปอร์ซิโปลิส (Persepolis) ในประเทศอิหร่าน ปัจจุบันคงเหลือแต่ลานหิน ระเบียง เสา ประตู และบันได รอบฐานและทางขึ้นบันไดมีภาพแกะสลักเรื่องราว

เกี่ยวกับกษัตริย์ตลอดแนว เช่น รูปทหาร รูปสัตว์ รูปคนถวายเครื่องบรรณาการ เป็นต้น เสาที่วางเรียงรายและตกแต่งด้วยลวดลายใบปาล์มสันนิษฐานว่าเลียนแบบศิลปะบาบิโลนและศิลปะอียิปต์ การประดับภาพแกะสลักนูนต่ำ อาจเลียนแบบศิลปะแอสซีเรีย (Pischel, 1968 : 38) การเจาะร่องเสาเป็นแนวยาวโดยรอบก็อาจเลียนแบบศิลปะกรีก หรือการทำรูปวัวบนหัวเสาที่อาจได้แนวคิดจากศิลปะแอสซีเรีย ลักษณะที่เด่นคือ การทำหัวเสารูปหัววัวหันหลังชนกันอย่างกลมกลืนกับลักษณะเสา